

DIRECTEUR KARST-JAN HOOGSTEEN VAN WATERLEIDING-
MAATSCHAPPIJ DRENTHE

“WMD is voor Vitens interessant, Vitens niet voor WMD”

Minister Brinkhorst houdt de waterbedrijven voor dat zij de buitenlandse markt moeten opzoeken. Oud-premier Kok roept de watersector op om samen een vuist te maken en met de Nederlandse uitvindingen en kennis de motor van de Europese watertechnologie te gaan vormen. Kiwa-directeur Paul Hesselink stelt het individualisme van de Nederlandse waterdragers aan de kaak als het op export aankomt. Meningingen die in *H₂O* nr. 19 van 30 september j.l. te lezen waren. Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD) is een bedrijf dat in zijn buitenlandse contacten boven het niveau van twinning uitgestegen is en nu een aantal waterleidingbedrijven in Indonesië runt. Verslag van een gesprek met directeur Karst-Jan Hoogsteen, de motor achter deze activiteiten.

Hoe staat het met de hulp van de Nederlandse watersector aan Atjeh?

“De tsunami vond inmiddels acht maanden geleden plaats. Het echte werk moet nog beginnen. Daar heb ik het best moeilijk mee, want ik ben iemand die meteen aan de slag wil, die wil gaan opknappen, gaan bouwen. Dat voorbereiding zoveel tijd kost, is inherent aan de Nederlandse manier van werken in dit soort projecten. Het kost tijd om tot goede samenwerking te komen. Maar we zijn nu zover. De fase van voorbereiding is afgerond. In het bestuur van de stichting Atjeh, die alle donaties coördineert en het hulpprogramma gaat uitvoeren, zitten Tiessenga en Van der Kluit namens de Unie van Waterschappen en Den Blanken, Schmitz en ik namens de VEWIN.”

“De waterleidingbedrijven en Partners voor Water hebben samen een bedrag van 5,5 miljoen euro bijeengebracht. De minister van Ontwikkelingssamenwerking wil dit bedrag gaan verdubbelen. In totaal is dus elf miljoen euro beschikbaar. In de afgelopen tijd is een programma vastgesteld, de toetsing door het ministerie heeft plaatsgevonden en het overleg met de Indonesische ambassade is afgerond.”

Ik las een bericht over noodinstallaties van PWN die nog altijd niet in bedrijf genomen waren?

“Die installaties, de perfectors, werken inmiddels. Een aantal stond tot voor kort inderdaad stil. Dat kwam omdat ook nog van alles er omheen geregeld moest worden, zoals bediening, brandstofvoorziening, onderhoud en bewaking.”

“De directe noodhulp die we tot dusverre gegeven hebben, bestond uit het zenden van tankauto's met water en vrachtauto's met gereedschappen, zodat de mensen aan het werk konden en alvast noodreparaties konden verrichten. We hebben ook de helft van de salarissen van de medewerkers van de PDAM's, de lokale waterleidingbedrijven, betaald, om de mensen aan het werk en de organisaties in stand te houden. Aan directe noodhulp is één miljoen euro uitgegeven.”

Wat gaan jullie nu doen?

“De hoofdpz is: pompstations en distributienetten rehabiliteren en de PDAM's weer aan de gang krijgen, ook administratief. De nota's moeten de deur uit en het watergeld moet weer geïnd worden. Maar de problemen zijn enorm. De aardbeving, die de tsunami veroorzaakte, was een heel zware, met een kracht van 9,2 op de schaal van Richter. In delen van Atjeh is de bodem 60 cm gezakt. Dat betekent dat de hele waterhuishouding veranderd is, dat alles opnieuw bekeken moet worden, in het bijzonder de afvoer van het regenwater en die van het afvalwater uit de septic tanks via de open kanalen. Ook zijn veel mensen het slachtoffer geworden. Opleiding van nieuwe medewerkers is een belangrijk punt. Via de Wereldbank en het ministerie van Openbare Werken (Bupanas) in Jakarta wordt de hulpverlening gecoördineerd en afgestemd.”

“Wij richten ons op vier gebieden: Atjeh Utara en Atjeh Besar, het buitengebied van de stad Banda Atjeh, de omgeving van Meulaboh aan de zuidkant én de eilanden Nias en Simeulue, beide ook aan de zuidkant. In al die gebieden samen wonen een kleine 200.000 mensen.”

“De opzet is verder dat de Nederlandse partners zich regionaal clusteren en zich samen met hun hulpverlening in het bijzonder richten op één van deze vier gebieden. De provincie Drenthe, de gemeenten in de provincie, donateurs, WMD, PWN en de provincie Noord-Holland brengen samen 1,3 miljoen euro in.”

Hoe gaat het met jullie activiteiten in Oost-Indië?

“Die lopen erg goed, bijna te goed. We kunnen het soms niet meer bijbenen. We zijn nu eigenaar van één van de twee bedrijven in Ambon-stad. We hebben 58 procent van de aandelen in handen en voorzien de helft van de stad van water. De andere helft wordt voorzien door de PDAM. We hebben daar onder andere te maken met de ontbossing van de intrekgebieden door illegale houthouwen. Daardoor drogen de bronnen in de droge tijd op. Het is een dichtbevolkt gebied:

250.000 mensen op een eiland dat eenderde van de provincie Drenthe omvat. We zijn ook nog actief op West-Papoea, het vroegere Nieuw Guinea. We hebben de waterbedrijven van

“Buitenlandse activiteiten, een uitdaging voor jonge mensen”

Sorong en Biak overgenomen en zullen binnenkort bij twaalf bedrijven meerderheidsaandeelhouder zijn.”

Hoe zijn jullie in West-Papoea terechtgekomen?

“Door de oorlog konden we op de Molukken niets meer doen. We kwamen toen op Sulawesi (Celebes) terecht. We spraken over het drinkwaterbedrijf van Manado aan de noordkant van het eiland. Daar eiste de burgemeester tien procent van de opbrengst voor zichzelf op. We zijn daar toen niet verder op ingegaan. Op verzoek van de Indonesische ambassadeur in Nederland zijn we toen op West-Papoea gaan kijken. Deze ambassadeur, die zelf van Sumatra komt, zet zich in het bijzonder in voor de ontwikkeling van Oost-Indonesië.”

Hoe groot zijn de bedrijven daar?

“Sorong is een stad ter grootte van Assen (70.000 inwoners) met 10.000 aansluitingen. Dat aantal willen we laten groeien tot 30.000 aansluitingen. We leveren daar 2,5 à 3 mil-

Karst-Jan Hoogsteen (foto: Wim Winkelman).

joen kubieke meter drinkwater per jaar. Vanwege het lekverlies is de productie het dubbele. Dat lekverlies moet dus naar beneden. Zonder uit te breiden kunnen we veel meer mensen van water voorzien. Biak heeft nu 4.500 aansluitingen, Jayapura (Hollandia) 25.000. Daar willen we groeien naar 90.000 aansluitingen.”

“Als je in dit soort landen iets wilt veranderen, moet je verder gaan dan twinning. We nemen de bedrijven over. We zorgen ervoor 51 procent van de aandelen in handen te krijgen. We nemen de activa over zonder te betalen. Daarvoor tekenen we een schuldbekentenis. Na 15 jaar kan de gemeente de samenwerking beëindigen. Zij heeft dan het recht om het aandeel van WMD terug te kopen. Wij betalen dan de schuld uit en verkopen de activa weer tegen boekwaarde in lokale valuta. In de tussentijd wordt een zusterbedrijf van WMD, geleid door lokaal management, aangestuurd door adviseurs vanuit het WMD-kantoor in Manado. De lokale directeur is de baas. Omdat wij eigenaren zijn, benoemen wij hem op basis van deskundigheid en niet langer via de politiek. Het is een experiment.”

Bij alle discussie over activiteiten van Nederlandse waterbedrijven in het buitenland is de hoofdvraag: wie draagt het financiële risico?

“Wij hebben de Stichting Oost-Indonesië opgericht, een ‘revolving fund’, waarin 7,5 miljoen euro risicodragend kapitaal van Ontwikkelingssamenwerking is ondergebracht. WMD heeft hieraan 3,5 miljoen toegevoegd aan eigen vermogen.”

“De bedrijven die wij overnemen, moeten presteren. Zij moeten meer aansluitingen tot stand brengen, het lekverlies terug-

brengen, het watergeld innen, kennis in het bedrijf houden en daar iets mee doen. Voor de financiering kunnen zij de eerste jaren een beroep doen op ons fonds, na drie tot vier jaar moeten ze de markt op. Ook aan ons moeten zij rente en aflossing betalen. In principe moet het geleende geld na 15 jaar terugbetaald zijn aan de stichting. Cruciaal is of het lukt op basis van volledige kosten-terugwinning te gaan werken. De tijd zal het leren. Een in te stellen toezichthouder zal hierop gaan toezien. Ons risico is niet groter dan het gestorte kapitaal.”

Ik begrijp de relatie tussen Drenthe en de Molukken. West-Papoea is weer een ander gebied.

“De verbondenheid met de problematiek van de Molukken was inderdaad het begin. Nu willen we ook een bijdrage leveren aan het bereiken van de millenniumdoelen van de VN, het terugbrengen van het aantal mensen dat verstoken is van een goede drinkwatervoorziening en sanitatie. Maar het is ook een incentive voor onze eigen mensen, het is goed voor hun persoonlijke ontwikkeling als ze eens met de problemen in dit soort landen in aanraking te komen.”

“We hebben in onze bedrijfstak uitdagingen voor jonge mensen nodig, anders verstoffen we. In de afzet zit geen groei meer, van de ontwikkeling van nieuwe technieken is nauwelijks nog sprake. Goed beheer alleen trekt jonge mensen niet.”

Hoe zie je de toekomst van WMD?

“In Drenthe daalt de vraag gestaag met één procent per jaar. Oorzaak is vooral de renovatie van woningen, waarbij waterbesparende apparatuur wordt ingebouwd. We hebben een goed samenspel met het

Drentsch Landschap. In het Hunzedal is een groot project gerealiseerd. De rivier meandert weer. We gaan nog een aantal bronnen realoceren. De bronnen in Norg en Zuidlaren worden gesloten. In Annen gaan we daarentegen meer winnen. In Assen tenslotte gaan we het aantal bronnen aan de oostkant verminderen en nieuwe aan de westkant ontwikkelen onder een aan te leggen golfbaan.”

“We kijken ook of een boer naast zijn groene ook blauwe diensten kan leveren. Op elke hectare valt 8000 kubieke meter regen per jaar. Daarvan verdampt de helft. Kan de resterende 4000 kubieke meter als water geoogst worden? Als we per kubieke meter 17 cent grondwaterheffing inzetten en 10 cent eigen bijdrage, heeft de boer de gewenste netto opbrengst. In de veenkoloniën komen grote oppervlakken land vrij als de landbouw-subsidies verder worden afgebouwd. Daar moeten we iets mee. Ook het waterschap heeft daar belang bij. Het hoeft minder water af te voeren en kan bij zware regen zijn buffercapaciteit anders inzetten. Een idee, speciaal voor de zandgebieden, voor de kleine stroomgebieden en beekdalen.”

Blijven jullie zelfstandig?

“Jazeker, de aandeelhouders (50 procent provincie, 50 procent gemeenten) willen directe politieke invloed uitoefenen op water en milieu. Dat ligt in Drenthe anders dan bijvoorbeeld in Friesland. Als we opgaan in Vitens, is men die invloed kwijt. Dat willen onze bestuurders niet. Het WMD-tarief is ook lager, de waterkwaliteit is goed. Wij zijn voor Vitens interessant, Vitens niet voor ons. Met Waterbedrijf Groningen hebben we een intensieve samenwerking. Maar een fusie zit er niet in. Daarvoor verschilt de volksaard tussen Groningen en Drenthe teveel. Ieder wil zijn eigen bedrijf. Ik sluit een fusie niet uit.”

Bestaan samenwerkingsmogelijkheden met Duitse bedrijven?

“Vanuit Groningen wel, vanuit Drenthe niet. Achter Emmen begint over de grens een grote leegte. We trekken samen op met Groningen in de ontwikkeling van de Eems-Dollard-regio. We gaan de industriewatermarkt in Noord-Nederland bedienen. Ook zullen we samen met Waterschap Velt & Vecht afvalwater opwerken tot demiwater voor stoom ten behoeve van het heropenen van het olieveld in Schoonebeek.”

“Conform de eisen die de nieuwe Waterleidingwet gaat stellen, zullen we deze leveringen wel gaan afsplitsen van de drinkwaterlevering. Maar de echte uitdaging voor jonge mensen ligt in onze buitenlandse activiteiten.”

Maarten Gast